

פילנתרופיה בזמן חירום

לאורך שנים רבות נאסף בעולם ידע רב בכל הקשור לתפקידה של הפילנתרופיה בעת אסון או מצב חירום, וכיצד היא עשויה להיות אפקטיבית יותר במענים שהיא מספקת. להלן תקציר של חמישה מסמכים שנכתבו על ידי:

1. [Philanthropy New York](#)
2. [National Philanthropic Trust](#)
3. [Council on Foundations and European Foundation Centre](#)
4. [IOWA community foundations](#)
5. [Center for Disaster Philanthropy \(CDP\)](#)

הדוחות והמדריכים הללו מבוססים על מחקרים ארוכי טווח ועל חקירה וניתוח של מודלים מיטביים. הם מציעים עקרונות מרכזיים ליישום, שעשויים לשרת פילנתרופים המעוניינים להיות יעילים ואסטרטגיים יותר בטיפול באסונות.

תקציר של חמשת המסמכים

מהסקירה של חמשת המסמכים ניתן לזהות מספר המלצות משותפות:

- 1. תפקידה של פילנתרופיה פרטית- יכולתה לתת מענה מידי, גמיש ומותאם לצרכי השטח.
- 2. לגופים פילנתרופיים מקומיים יש ערך ייחודי- כמומחים מקומיים הם עשויים לסייע לגופים פילנתרופים חיצוניים במידע כיצד לתעל נכון את התרומות שלהם.
- 3. ליצור שיתופי פעולה, ומנגנוני תיאום ושיתוף בידע בין הגופים הפילנתרופיים, כדי לאגם ידע ומשאבים, להשתמש במומחיות הייחודית של כל גוף, ולמנוע כפילויות.
- 4. לתכנן תמיכה ארוכת טווח- לצד תמיכה מיידית בעת האסון חשוב להמשיך ולממן יוזמות שתסייענה בשיקום.
- 5. תמיכה ויצירת תקשורת ישירה עם מנהיגים ועם ארגונים חברתיים מקומיים, שלהם נוכחות מתמשכת בקהילה, והמסוגלים לתת מענה בכל השלבים. הם גורם קריטי שמסייע באיסוף מידע רלוונטי ועדכני, המאפשר קבלת החלטות מבוססת נתונים, ויכולת לנתב את המענקים לצרכים אמיתיים.
- 6. ליעד את המענקים למגוון תחומים, החל מבניית מנגנונים שמאפשרים תמיכה ביחידים ובמשפחות ועד למענקי תמיכה כללית בתשתיות ארגוניות וקהילתיות.
- 7. שמירה על כללי אתיקה וערכים של שוויון שמחייבים זיהוי צרכים של אוכלוסיות וקבוצות פגיעות במיוחד.

Philanthropy New York

הדו"ח נכתב לאחר אסון ההוריקן קטרינה וריטה, הוא מבוסס על עדויות שנאספו ממלכ"רים, קרנות קהילתיות וסוכנויות ממשלתיות. להלן ההמלצות העיקריות:

1. שימוש באנשי מפתח מתוך הקהילות שנפגעו- להכיר, לכבד ולנצל את הכישורים והידע של אנשי מפתח ומנהיגים מקומיים בקהילות שנפגעו, ולהשתמש בהם כדי לאסוף מידע עדכני ורלוונטי.
2. למנף את מערכות היחסים הקיימות - עם עמותות ועם קרנות שמכירות את הקהילות ואת הארגונים הרלוונטיים, כדי ללמוד על צרכים, הזדמנויות, ומימון פוטנציאלי.
3. מוכנות לקחת סיכונים- ולתת מענקים לעמותות מקומיות, שמוכרות פחות ו/או שלא קיבלו בעבר תמיכה משמעותית מהפילנתרופיה.
4. ליצור שיתופי פעולה עם הקהילה הפילנתרופית, כדי לשתף ברעיונות, לאגד כספים ולמקסם משאבים פיננסיים זמינים, ולזהות הזדמנויות למימון כדי לתת מענה גמיש ומשתנה בהתאם לסטטוס הנוכחי הקיים.
5. לפתח מאגר מידע משותף עם תורמים אחרים שיהיה פרקטי ונגיש לכל תורם שזקוק למידע על הצרכים, ועל האפשרויות למתן מענקים. מאגר כזה חשוב במיוחד לתורמים חיצוניים שאינם בקיאים בפרטים ומחפשים נתיבים לתרומה.
6. להיות פרואקטיביים, לא לחכות לעמותות שיפנו לבקש סיוע אלא ליזום שיחות ולהציע תמיכה.
7. לא להסתפק רק במימון לסיוע מידי בטווח קצר, רצוי לזהות אילו "פערים" צריך למלא לטווח בינוני והארוך.
8. לפשט את תהליך הבקשה ולמזער את הדרישות המופנות לעמותות בשבועות ובחודשים שלאחר אסון. מומלץ ליצר טפסי בקשה זהים/ דומים בין התורמים במידת האפשר.
9. הרחבת המטרות- כדי לסייע בצורה אפקטיבית כדאי לזהות הזדמנויות שעולות, ולהרחיב את הפורטפוליו מחוץ למימון המסורתי.

National Philanthropic Trust

בנוסף להמלצות שפורטו למעלה המסמך שם דגש על המהלכים הבאים :

1. בניית מנגנונים, או שימוש במנגנונים קיימים (לדוגמא בארה"ב ארגונים כמו GiveDirectly), שמאפשרים תמיכה כספית ישירה ביחידים ובמשפחות שנפגעו באסון. מענקים אלו עשויים לעזור להם לגשר על הפער והעיכובים בקבלת תמיכה ממשלתית או ביטוח.
2. מחקר בן 20 שנה בדרום מזרח אסיה הראה שתמיכה פילנתרופית משחקת תפקיד קריטי בהתאוששות הכלכלות המקומיות לאחר האסון. תגובה

פילנתרופית יכולה לסייע להתאוששות של הכלכלה בקהילות שנפגעו ויותר מכך לסייע להן בבניית תשתיות שיחזקו את החוסן הכלכלי שלהן.

3. אסונות גורמים להחמרה של אי שוויון הקיים בתוך הקהילות. מומלץ לזהות ולתת מענקים ייחודיים לאוכלוסיות אלו, ולוודא שהמענקים נותנים עדיפות לחוסן, קיימות, השתתפות אזרחית ושוויון.

Council on Foundations and European Foundation Centre

- א. גופים פילנתרופים שמעוניינים לסייע בזמן חירום/ אסון מתמודדים עם כמה אתגרים:
1. מימון אסונות נמצא בדרך כלל מחוץ לתחומי התמיכה הרגילים שלהם.
  2. הם מוצפים בבקשות סיוע רבות, הרבה מעבר ליכולתם.
  3. הם אינם מומחים לטיפול במורכבויות שנובעות ממצב החירום ולעיתים הם יענו לפניות רגשיות במהירות ותחת לחץ זמן.
  4. המשאבים צנועים יחסית לצרכים

ב. עם זאת לגופי פילנתרופיה עצמאיים יש כמה נקודות חוזק ייחודיות:

1. גיוון בדרכי הפעולה ובמטרות הנתינה
2. קשרים שוטפים עם ארגונים מקומיים
3. פרספקטיבה ארוכת טווח
4. יכולת לכנס שחקנים מרכזיים, ולשמש זרז לפעילות משותפת רב מגזרית
5. יכולת ליצור שיתופי פעולה לטווח הקצר והארוך
6. רגישות וקשב לאתגרים פוליטיים, כלכליים וחברתיים
7. גמישות ופרקטיות המאפשרת להם להגיב בצורה יצירתית ואסטרטגית למצבי אסון, וגמישות ניהולית כדי להגיב בזמן אמת.

ג. עקרונות וקווים מנחים מרכזיים לסייע פילנתרופי יעיל באסון:

1. לוודא שהסיוע אכן תורם ולא מזיק: לוודא שהמענק אינו מסית את הארגונים וגוזל מהם משאבים לוגיסטיים וניהוליים.
2. להימנע מהחלטות נמהרות: רצוי לקחת כמה ימים כדי להעריך את המצב, לזהות את הסיוע הדרוש ביותר, כדי להימנע ממימון עודף.
3. לפעול בצורה מחושבת- לאסוף מידע רלוונטי כדי לקבל החלטות מושכלות. ללמוד ולאסוף נתונים ממקורות מידע בשטח, מקבלי מענקים מקומיים או ארגונים שותפים. להימנע ככל האפשר מהחלטות DOWN-TOP שאינן מבוססות על איסוף צרכים מהשטח. בנוסף, יש להיות זהירים לגבי מידע שמגיע מהמשלה משום שהוא יכול להיות מוטה למטרות פוליטיות על מנת לתעל סיוע לאוכלוסיות מועדפות מסוימות תוך התעלמות או הקטנת צרכיהם של אחרים.

4. יעדי התרומה: מומלץ להימנע מתרומות רבות עבור ציוד, כגון אוכל וביגוד. לעיתים קרובות תרומות אלו אינן יעילות, הן יוצרות עודף במוצרים שאינם נחוצים ולא נותנות מענה לצרכים האמיתיים. כאשר התרומה מיועדת למתן ציוד, רצוי למצוא דרך למענק כספי ישיר לנפגעים. תרומות שמיועדות לאספקת שירותים (כגון, אנשי מקצוע בתחום הבריאות, צוותי הצלה, תחבורה וטכניים וכו') עשויות להיות מועילות יותר, גם כאן, בתנאי שהתורמים מתואמים עם ארגוני התגובה בשטח. רצוי לשקול מתן מענקים לתמיכה תפעולית כללית, מעטים מוכנים לתת מענקים כאלו (ובוודאי לא המדינה). מענקים אלו מחזקים את היכולת הארגונית המקומית בטווח הקצר וגם כהשקעה עתידית לחיזוק האיתנות שלהם.
5. בחירת הארגונים שיקבלו מענק: לתת מענקים רק לארגונים שיש להם נוכחות מתמשכת בקהילה, ומסוגלים לתת מענה בכל השלבים. להימנע ממתן מענקים לארגונים חיצוניים שנכנסים לארגון. קהילה רק בזמן חירום.
6. שיתוף פעולה: לתאם מאמצים עם פילנתרופים אחרים, עמותות, וארגונים בשטח כדי למנוע כפילות ולטפל ביעילות בסדרי העדיפויות. חשוב ליצור מנגנון לשיתוף פעולה עם תורמים אחרים, כדי לקבל מידע על התחומים שלהם יש מימון יתר, וכדי לזהות פערים שצריך להשלים. קואליציות של תורמים יכולות למלא תפקיד שימושי באיסוף ובהנגשת מידע לתורמים אחרים.
7. חשיבה מעבר למשבר המיידי: כדאי לשקול לפצל את המענק, להקצות חלק להקלה מיידית ולשמור חלק לצרכי שיקום ואפילו לבניית תשתיות שעשויות להפחית את הפגיעות בעתיד.
8. להיעזר במומחיות מקומית: לעבוד עם ארגונים מבוססי קהילה ועם גופים פילנתרופיים שיש להם ידע מקומי להבנה טובה יותר של המצב.
9. לתקשר: לשתף ולתעד את התהליך ואת הלקחים שנלמדים תוך כדי הפעילות, כדי לבנות בסיס ידע עתידי לגבי תהליך הסיוע באסון.
10. מעקב ובקרה: הכאוס שנוצר בעת האסון, והרצון לתת מענה מידי עלול להשפיע על היכולת לבחון את האפקטיביות של המענקים. כדאי לבנות, יחד עם הארגונים מקבלי המענק, מערך דיווח מסודר, שאינו מעיק מצד אחד אך מאפשר קבלת נתונים אמינים ומידע על האימפקט שהיה למענק.

IOWA COMMUNITY FOUNDATIONS

פיתחה ארגון כלים עבור תורמים בעת אסון. חלקם מבוססים על המדריך לתורמים של Council on Foundations and European Foundation Centre (ראה למעלה)

הקרן מדגישה גם את התפקיד הייחודי שיש לפילנתרופיה וקרנות מקומיות:

1. לספק מידע חשוב ומהותי לארגונים פילנתרופיים שאינם פועלים באזור האסון. ההצעה היא שקרנות מקומיות ימפו את הפעילויות והארגונים שקיימים בשטח ויעבירו את המידע החוצה, דוגמא לתחומי מיפוי:

- ארגונים המקבלים תרומות לתמיכה בצרכים מידיים כמו מחסה, מזון, ביגוד וכו'
  - ארגונים שמתאמים מתנדבים (בטווח הקצר והארוך)
  - ארגונים שעשויים להיות שחקנים מרכזיים בבניית תשתיות לשיקום ארוך טווח
2. לגשר בין הצרכים של הארגונים בשטח לבין הזדמנויות לקבלת מענקים מגופים שאינם מוכרים לארגונים המקומיים.

Center for Disaster Philanthropy (CDP)

ארגון עולמי של מומחים שמטרתו לסייע לתורמים למקסם את השפעתם כאשר הם תומכים באזורים מוכי אסון. המדריך המפורט שפרסם הארגון מציע מספר עקרונות מרכזיים לטיוב עבודתם של תורמים:

1. הסתכלות מערכתית: תכנון הכרחי גם כאשר מתמקדים בצרכים המידיים. כדאי לזכור שלוקח זמן להבין באמת את ההשפעה שיש לאסון על חייהם של אנשים, ולכן יש צורך לתכנן מהלכים ארוכי טווח שמאפשרים מימון גמיש לאורך כל תקופת המשבר.
2. זיהוי התחומים בהם יש ערך ייחודי לפילנתרופיה פרטית: במיוחד יכולת לתת מענה גמיש, הזדמנויות לפתח פתרונות חדשניים כדי לסייע בשיקום, ולממן תשתיות אזרחיות להתמודדות טובה יותר בעתיד.
3. שיתוף פעולה ושיתוף במידע- שיתוף פעולה בין הגופים הפילנתרופיים ובינם לבין ארגונים בשטח כדי לשתף במידע ובנתונים מהימנים.
4. תמיכה ארוכת טווח- מימון תשתיות שיאפשרו התמודדות טובה יותר אם וכאשר יתרחש אסון דומה בעתיד.
5. ללמוד לקחים מגופים שהתנסו בתמיכה בעת אסון ולממן מחקר או תיעוד בזמן אמת שעשויים לסייע לגופים אחרים שיתמודדו עם אסון דומה בעתיד.